

Oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädäntö ammatillisen koulutuksen kentällä

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Lähtökohdat

Opiskelijan oikeudesta opiskeluhooltoon säädetään **Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa** (1287/2013)

- Yhteisöllinen opiskeluhoolto (ensisijainen)
- Yksilökohtainen opiskeluhoolto
 - Erityisoppilaitoksissa järjestettävät sosiaali- ja terveyspalvelut
 - Psykologi- ja kuraattoripalvelut
 - Monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto
 - Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto
 - Opiskeluterveydenhuoltoa säätelee **Terveystuottolaki** (1326/2010) ja **Valtioneuvoston asetus** 338/2011
 - Opiskeluterveydenhuollon sisältöä kuvataan: **Opiskeluterveydenhuollon opas** (STM 2006)

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

26.4.16

Susanna Fagerlund-Jalokinos

Suunnitelmat

- **Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma**
 - Kuntakohtainen tai useamman kunnan yhteinen
 - Lastensuojelulain mukainen suunnitelma, joka sisältää opiskeluhoitoa sisältävän osan
 - Otetaan huomioon kaikki kunnan alueella sijaitsevat oppilaitokset riippumatta koulutuksen järjestäjästä
 - Opiskeluhoillon ohjausryhmä on luonteva taho laatimaan
- **Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma**
 - Laaditaan OPH:n opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti
 - Määritellään yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä ohjeet oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseksi
- **Oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma**
 - Voi olla kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen
 - Oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä on luonteva taho laatimaan

Ryhmät

- **Opiskeluhoillon ohjausryhmä**
 - Koulutuksen järjestäjäkohtainen
- **Oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä**
 - Monialainen
 - Oppilaitoksen ja opiskeluhoitopalvelujen edustajat
 - Opiskelijoiden ja vanhempien edustajat
 - Yhteistyötahot oppilaitoksen ulkopuolelta
 - Yhteisöllisen opiskeluhoillon suunnittelu ja toteuttaminen
 - Myös yksilökohtaista opiskeluhoitoa voidaan kehittää
 - Ei käsitellä yksittäistä opiskelijaa koskevia asioita
- **Monialainen tarpeen mukaan kokoontuva asiantuntijaryhmä**

Yhteisöllinen opiskeluhoito

- **Toimintakulttuuri ja toimet**, joilla edistetään opiskelijoiden:
 - oppimista, hyvinvointia, terveyttä
 - sosiaalista vastuullisuutta
 - vuorovaikutusta
 - osallisuutta
- Opiskeluympäristön terveellisyden, turvallisuuden ja esteettömyyden edistäminen
- Kaikki oppilaitoksen viralliset ja epäviralliset säännöt, toimintatavat ja käyttäytymismallit sekä arvot ja periaatteet
- Oppilaitoksen toimintakyvystä huolehtiminen ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa
- Kaikki opiskeluhoillon toimijat toteuttavat
- Kaikki oppilaitoksessa työskentelevät edistävät

Yksilökohtainen opiskeluhoito

- **Kuraattori- ja psykologipalvelut**
 - Opiskelijan pääsy opiskeluhoillon palveluihin
 - Mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt
 - Pääsy psykologin tai kuraattorin vastaanotolle kiireellisissä asioissa samana tai seuraavana työpäivänä
 - Kiireellisyyden arvioi psykologi tai kuraattori yhdessä opiskelijan kanssa
 - Arvion voi tehdä puhelimitse
 - Määräajat koskevat ensimmäistä henkilökohtaista tapaamista
 - Oppilaitoksen ja opiskeluhoillon työntekijän velvollisuus ottaa yhteyttä psykologiin tai kuraattoriin ja annettava tarvittavat tiedot
 - Yhdessä opiskelijan kanssa/tieto yhteydenotosta

Yksilökohtainen opiskeluhoolto

- **Opiskeluterveydenhuolto**
 - On perusterveydenhuoltoa
 - Kunnan on järjestettävä OTH-palvelut alueellaan sijaitsevien lukioiden, ammattillista koulutusta antavien oppilaitosten sekä korkeakoulujen opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta
 - Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös opiskelijan työssä oppimisen ja työharjoittelun aikainen terveydenhuolto
 - Mahdollisuus päästä terveydenhoitajan vastaanotolle myös ilman ajanvarausta
 - Virka-aikana saatava yhteys välittömästi, mikäli ei voi saada yhteyttä oth:oon, opiskelija on ohjattava muuhun toimintayksikköön, esim. terveyskeskuksen vastaanottoon

Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyy

1. Oppilaitoksen **opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen** sekä seuranta kolmen vuoden välein
2. Opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen, johon sisältyvät lukion ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoille **kaksi määräaikaista terveystarkastusta** ja kaikille opiskelijoille terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaisesti
3. Terveyden- ja **sairaanhoitopalvelujen** järjestäminen opiskelijoille, **mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto**
4. Opiskelijan **erityisen tuen** tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen

Terveystarkastus

- Ensimmäisenä vuonna terveydenhoitajan tarkastus
- Ensimmäisenä tai toisena vuonna lääkärin tarkastus
- **Sisältö:**
 - Selvitetään opiskelijan terveydentila, elämäntilanne, elämäntavat, sosiaaliset verkostot ja opiskelu osana hyvinvoinnin kokonaisuutta
 - Annetaan ohjausta ja neuvontaa
 - Arvioidaan opiskelijan terveydentilaa opinnoista sekä tulevassa ammatissa selviytymisen kannalta
 - Suunnitellaan pitkäaikaissairauksien seuranta, hoito ja kuntoutus
 - Selvitetään erityisopiskelijan tarvitsemat kuntoutus- ja tukitoimet yhdessä oppilaitoksen ja muiden tahojen kanssa
 - Selvitetään raskauden ehkäisyn ja seksuaaliterveysneuvonnan tarve
 - Tunnistetaan opiskelijat, jotka tarvitsevat erityistä tukea ja järjestetään heille opiskelun aikana tarvittavat tukitoimet

- On pyrittävä selvittämään määräaikaista terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarve (VNA 338/2011)

Opiskeluterveydenhuollon kokonaisuus

- Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluvia... terveyden- ja sairaanhoitopalveluja ovat... terveystarkastusten ja terveysneuvonnan lisäksi:
 - mielenterveys- ja päihdeongelmien varhainen toteaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaus
 - seksuaaliterveyttä edistävät palvelut
 - suun terveydenhuollon palvelut
 - vähintään kerran opiskeluaikana suun terveystarkastus
 - hoitoon pääsyssä noudatetaan yhtenäisiä kiireettömän hoidon perusteita ja hoitoon pääsyn määräaikoja
 - muut perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut sekä jatkohoitoon ohjaus
 - mm. fysioterapia, puheterapia, ravitsemusterapia, laboratorio- ja kuvantamispalvelut

Yksilökohtainen opiskeluhoito

- **Monialainen yksilökohtainen opiskeluhoito**
 - Opiskelijan tuen ja palvelujen järjestämiseksi koottava monialainen asiantuntijaryhmä
 - Ryhmän kokoaa se, joka havaitsee opiskelijan tuen tarpeen ja jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu
 - Lähtökohtana on, että opiskelija osallistuu aina
 - Opiskelijan toiveet osallistujista
 - Luokanopettajan tai ryhmänohjaajan on suotavaa osallistua, jos opiskelija antaa suostumuksen
 - Työskentelyn aloittamisesta voidaan sopia suullisesti, mutta ensimmäisessä kokouksessa kirjalliset suostumukset
 - Opiskelijalle tiedotetaan ryhmän jäsenten oikeudesta ilmaista toisilleen salassa pidettäviä tietoja ja konsultoida muita asiantuntijoita
 - Ryhmän kokoonpano voi muuttua käsittelyn aikana

- Ryhmän ammattilaiset voivat käydä keskinäistä konsultaatiota ja konsultoida muita asiantuntijoita
 - Asianmukaiset kirjaukset opiskeluhoitokertomukseen ja ammattilaisten omiin potilas- ja asiakaskertomuksiin
- Ammattihenkilö, jonka osallistumisen opiskelija on kieltänyt, ei voi osallistua ryhmän työhön konsultaatiotarkoituksessaan
- Jos opiskelija (tai huoltaja) ei halua, että ryhmää kootaan, niin työskentelyä jatketaan muulla lailla

Yksilökohtainen opiskeluhoito ja sen toteuttaminen

- Huoltaja ei voi kieltää käyttämästä opiskeluhoitoon palveluja
- Yhteydenotto huoltajiin opiskelijan suostumuksella
 - Opiskelija voi kieltää huoltajaa osallistumasta opiskeluhoitoa koskevan asian käsittelyyn painavasta syystä tai, että hänelle ei anneta asiasta tietoja - ellei ole opiskelijan edun vastaista
 - Arvion tekee sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö
 - psykologi/kuraattori/th/lääk suorittaa iän, kehitystason ja edun toteutumisen arvion

Yksilökohtaisen opiskeluhoitoon kertomukset ja rekisterit

- **Opiskeluhoitorekisteri**
 - koulutuksen järjestäjä ylläpitää
 - nimetään vastuuhenkilö
- **Opiskeluterveydenhuollon potilasrekisteri**
 - osa järjestämisvastuussa olevan toimijan potilasrekisteriä
- **Opiskeluhoitoon psykologin potilasrekisteri**
 - pidettävä erillään muista järjestämisvastuussa olevan toimijan potilasrekistereistä
- **Opiskeluhoitoon kuraattorin asiakasrekisteri**
 - pidettävä erillään muista järjestämisvastuussa olevan toimijan potilasrekistereistä
- Ammattihenkilöt kirjaavat käynneistä oman ammattialansa säännösten mukaisesti
- Jos koulutuksen järjestäjä toimii OH:n psykologin potilasrekisterin tai kuraattorin asiakasrekisterin rekisterinpitäjänä, sen on pidettävä näille rekistereille alan ammattipätevyiden omaava vastuuhenkilö

- **Monialaisen asiantuntijaryhmän kirjaukset**
 - Opiskeluhoitokertomukseen tekee ryhmän keskuudestaan valitsema vastuhenkilö
 - Myös muut voivat kirjata
 - Opiskeluhoitokertomukset tallennetaan koulutuksen järjestäjän ylläpitämään opiskeluhoitorekisteriin
 - Ryhmän jäsenten käyttöoikeudet opiskeluhoitorekisteriin määriteltävä ja kohdennettava opiskelijakohtaisesti
 - Käyttöoikeutta ei ole ryhmän ulkopuolisilla eikä opiskelijalla
 - Opiskelijalla tarkastusoikeus (huoltajalla)

Opiskeluhoitokertomuksen tiedot –arkaluonteisia ja salassa pidettäviä

- Kuhunkin rekisteriin sisältyviä tietoja saa käsitellä ja hyödyntää vain siinä käyttötarkoituksessa, jossa ne on tallennettu
- Muussa tapauksessa opiskelijan suostumus (kirjallinen) tai lain velvoitus/oikeutus (mm Potilaslaki 13 §, Sosiaalihuollon asiakaslaki 17 §)
 - tietoinen, informoitu ja vapaa-ehtoinen
 - suostumus yksilöitävä: mitä, kenelle, mihin tarkoitukseen
 - joskus myös vanhemman, jos on kertonut itsestään tai muista yksityishenkilöistä salassa pidettäviä tietoja
 - Kuraattorin tietojen luovutuksen riittää yksilöity, nimenomainen ja asiakaskertomukseen kirjattu suullinen suostumus.
 - Jos oikeus tiedon antamiseen/saamiseen perustuu lakiin, ei suostumusta tule pyytää, mutta tiedottaminen asiasta on suotavaa
- Saman rekisterinpitäjän alaiset saavat käsitellä omalla tehtäväalueellaan tallennettuja tietoja työtehtäviensä edellyttämin tavoin

- Salassapitovelvollisuus = ei saa antaa sivullisille yksilökohtaisen OH: n asiakirjoihin sisältyviä tietoja tai muutoin tietoonsa saatuja yksittäistä opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja
- Jos pyynnöstä, niin perusteltava (myös säännös)
 - Kirjallisena (kiireellisissä tapauksissa voi olla aluksi suullinen)
- **Oikeus poiketa** salassapitovelvoitteista opiskeluhuollon tehtävissä
 - Niillä ammatillisilla, jotka osallistuvat yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen, on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi tai toteuttamiseksi (23§)
 - Myös OH:sta vastaavalle viranomaiselle

Salassapitovelvoitteet

- **Velvollisuus** luovuttaa salassa pidettäviä tietoja
 - Yksityisten ja julkisten sos.- ja terv.palvelujen tuottajien ja opetuksen ja koulutuksen järjestäjien velvollisuus luovuttaa salassa pidettäviä tietoja sosiaalihuollon viranomaisen laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi (812/2000 20§)
 - Velvollisuus ilmoittaa sosiaalihuollon viranomaiselle lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta (417/2007 25§)
 - Velvollisuus ilmoittaa poliisille
 - Rikoslain 20 ja 21 luku (seksuaalirikos, henkirikos, pahoinpity)
 - Velvollisuus ohjata henkilö hakemaan sosiaalihuollon palveluja tai hänen luvallaan ottaa yhteyttä sos.-viranomaisiin tai tehdä ilmoitus ilman lupaa, jos tarve ilmeinen tai lapsen etu vaatii
 - Uusi sosiaalihuoltolaki 35§

Salassapitovelvoitteet

- Tietojen luovutukseen liittyvät pyynnöt ja kirjaukset
 - Kirjaukset siihen OH-rekisteriin, josta tiedot luovutetaan
 - Myös tieto siitä, jos opiskelija on kieltänyt

Lisätietoa

- Monialainen opiskeluhoito ja sen johtaminen. Opas 36, 2015, THL
- Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastukseen. Ohjaus 7/2015, THL
- Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädäntö. Soveltamisohje. Kuntainfo 13a/2015, STM